

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA: ZPRÁVA Z DISKUZNÍHO SETKÁNÍ NAD NÁVRHEM NOVÉHO TRESTNÍHO ŘÁDU (TZV. REKODIFIKAČNÍ ČTVRTKY)¹

Od října 2022 do května 2023 katedra trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy pod záštitou jejího děkana prof. JUDr. Radima Boháče, Ph.D., pořádala pravidelná čtvrtetní diskusní setkání s předními odborníky z akademické obce i aplikační praxe nad konečným zněním dlouho připravovaného a očekávaného nového trestního řádu. Tento návrh byl připraven a projednán Komisí pro nový trestní řád ustanovenou Ministerstvem spravedlnosti pod vedením prof. JUDr. Pavla Šámala, Ph.D., člena katedry trestního práva PF UK a zároveň soudce Ústavního soudu, přičemž její pracovní skupinu v poslední době vede JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D., člen katedry trestního práva PF UK a předseda senátu Nejvyššího soudu.

Celkem proběhlo devět diskuzních setkání. Organizací rekodifikačních čtvrtků se katedra trestního práva PF UK snažila plnit svoji dílčí úlohu, tzv. třetí roli fakulty.

Tématem úvodního diskuzního setkání bylo představení konceptu tzv. rekodifikačních čtvrtků rovněž jako důvodů, **koncepte a průběhu rekodifikačních prací**. Úvodní setkání moderoval prof. JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D. Referujícími byl prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., a JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D., kteří se na tvorbě návrhu nového trestního řádu významnou měrou podíleli. Referující shrnuli průběh rekodifikačních prací a nejpálčivější otázky diskutované při tvorbě návrhu nového trestního řádu (např. úvahy nad zachováním či zrušením stížnosti pro porušení zákona jako mimořádného opravného prostředku).

Druhé diskuzní setkání bylo věnováno **základním zásadám trestního řízení**, přičemž role moderátora se zhostil JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D. S referátem vystoupil prof. JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D., vedoucí katedry trestního práva PF UK, a s koferátem pak JUDr. Jiří Mulák, Ph.D., odborný asistent na katedře trestního práva PF UK. Napříč celým diskuzním setkáním byly diskutovány navrhované změny v pojetí jednotlivých základních zásad trestního řízení, a to především absence vymezení základních zásad trestního řízení již úvodem návrhu nového trestního řádu. Pozornost byla věnována zásadě legality, zásadě práva na obhajobu, zneužití práva a prvků koncentrace v trestním řízení.

¹ Tato zpráva je výstupem z projektu Cooperatio – vědní oblast Law, který je řešen na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Zde uvedený text souhrnným způsobem reflektuje všech devět proběhlých setkání a jeho účelem není podat vyčerpávající přepis každého diskuzního setkání. Podrobněji se o rekodifikačních čtvrtkách můžete dočíst na stránkách časopisu *Trestní právo* – MULÁK, J. – RICHTER, M. Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu I. *Trestní právo*. 2022, roč. 24, č. 4, s. 37 a násl.; MULÁK, J. – RICHTER, M. Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu II. *Trestní právo*. 2023, roč. 25, č. 1, s. 33 a násl.; MULÁK, J. – RICHTER, M. Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu III. *Trestní právo*. 2023, roč. 25, č. 2, s. 36 a násl., případně je možné si je zpětně přehrát v záznamu – dostupné na: <https://rekodifikacnictvrtky.cz/> či https://www.epravo.cz/top/aktualne/rekodifikace_TR/.

V pořadí třetí tzv. rekodifikační čtvrtek byl věnován problematice **subjektů trestního řízení**, o níž referovali doc. JUDr. Vladimír Pelc, Ph.D. (Právnická fakulta UK), JUDr. Libor Vávra (předseda senátu Městského soudu v Praze, prezident Soudcovské unie ČR) a JUDr. Lenka Bradáčová, Ph.D. (vrchní státní zástupkyně v Praze). Role moderátora se ujal JUDr. Martin Richter, Ph.D., tajemník a odborný asistent katedry trestního práva Právnické fakulty UK. Největší pozornost byla věnována obviněnému a obhájci. Docent Pelc vyjádřil především pochybnosti nad systematickým zařazením zásady zajištění práva na obhajobu, která není uvedena v úvodu navrhovaného znění. Problematika zařazení základních zásad trestního řízení ostatně byla kritizována i na předchozím diskuzním setkání. S kritikou se setkala rovněž nedostatečná realizace principu kontradiktornosti.

Čtvrté diskuzní setkání bylo věnováno problematice **dokazování**. S referátem na toto významné téma vystoupili prof. JUDr. Jan Musil, CSc., prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., a JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D. Role moderátora se ujal prof. JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D. Prvním referujícím byl profesor Musil, který se věnoval procesním zásadám dokazování. Pozornost přitom věnoval především zásadě volného hodnocení důkazů. Kritice podrobil skutečnost, že tato zásada není v návrhu trestního řádu explicitně vyjádřena. Profesor Šámal se ve svém příspěvku zaměřil na otázku přípustnosti důkazů, přičemž se kriticky vyjádřil k absenci obecné právní úpravy v návrhu trestního řádu, která by reflektovala aktuální stav judikatury. Doktor Hořák se v referátu zaměřil na soudní znalce a problematiku s tím související. V následné diskuzi byla zmíněna rovněž problematika elektronických důkazů.

Následující, v pořadí již pátý, rekodifikační čtvrtek byl věnován **přípravnému řízení**. S referátem vystoupili JUDr. Jiří Pavlík a doc. JUDr. Mgr. Jana Tlapák Navrátilová, Ph.D. Role moderátora se ujal JUDr. Jiří Mulák, Ph.D. Diskutována byla mnohá témata týkající se přípravného řízení, zejména navrhované změny ve fázi prověřování, právní úprava neodkladných a neopakovatelných úkonů či nový institut vyrozumění podezřelého. Nejvíce diskutovaný byl ovšem nový způsob zahájení trestního stíhání, kdy by nově mělo být zahajováno pouze sdělením obvinění bez jakéhokoli odůvodnění (s možností podávat námítky). To se ukázalo jako problematické z řady důvodů [otázka ústavnosti s ohledem na čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP].

Během šestého diskuzního setkání byly jednotlivé referáty zaměřeny na **zajištění osob a věcí**. Referujícími byli prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., a JUDr. Jan Provazník, Ph.D., oba z Právnické fakulty MUNI v Brně. Role moderátora se ujal prof. JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D. Doktor Provazník trefně shrnul, že navrhovaná úprava v této části není revolucí, ale spíše evolucí reagující na problémy společnosti, které historicky vyvstaly. Pravděpodobně největší změnou má být sjednocení dosud roztržštěné úpravy sledování osob a věcí v rámci jednoho režimu, čímž by mělo dojít k větší přehlednosti úpravy obou institutů. Upozornil rovněž na zavedení možnosti tzv. legálního hackingu, tedy postupu, jehož cílem je prolomit zabezpečení počítačového systému a zajistit na něm uložená data. Pozornosti neunikly ani zásadní změny v případě prohlídky prostor, ve kterých je vykonávána advokacie, a které byly mnohými přítomnými hojně kritizovány. Druhý přednášející profesor Fenyk se zaměřil na kritiku z hlediska systematiky a formulace.

Tématem sedmého rekodifikačního čtvrtku bylo **řízení před soudem, zejména na hlavní líčení**, ale i jiná zasedání soudu. S referátem vystoupili JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D., a JUDr. Tomáš Sokol. Role moderátora se ujal JUDr. Martin Richter, Ph.D. Doktor Šelleng svou pozornost zaměřil na klíčové změny novely oproti stávající právní úpravě. Zaměřil se proto na posílenou zásadu kontradiktornosti a posílenou odpovědnost soudu za stav dokazování. Navrhované změny označil za odraz dlouhodobého směřování judikatury Ústavního soudu a ESLP intenzivně prosazující koncepci spravedlivého procesu. Doktor Sokol se ve svém referátu věnoval polemice nad rolí soudce a soudu v trestním řízení. Rovněž otevřel otázku restorativní justice, jejíž prvky novela trestního řádu reflektuje. Kritice podrobil zejména institut oddělených výslechů, jejichž podstata spočívá v absenci účasti obhájce a obviněného.

V pořadí již osmé diskuzní setkání bylo věnováno problematice **opravných systémů a opravných prostředků**. Role referujících se tentokrát ujali a se svými příspěvky vystoupili JUDr. František Púry, Ph.D., a JUDr. Martin Richter, Ph.D. Úlohy moderátora se zhostil doc. JUDr. Vladimír Pelc, Ph.D. Formát tohoto rekodifikačního čtvrtku byl poněkud nezvyklý, neboť referáty obou řečníků nebyly oddělené, jako tomu bylo dosud, nýbrž se vzájemně prolínaly. Doktor Púry vždy úvodem přednesl konkrétní novinky týkající se právní úpravy opravných prostředků, na což u jednotlivých témat navázal doktor Richter se svými mnohdy kritickými připomínkami. Značná pozornost ze strany referujících i diskutujících byla věnována navrhované změně koncepci odvolání jakožto řádného opravného prostředku, zejména změně přístupu k zákazu přímé změny zprošťujícího rozsudku na rozsudek odsuzující odvolacím soudem, která představuje jednu z výjimek z práva na odvolání ve věcech trestních ve smyslu čl. 2 odst. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP.

Tématem posledního rekodifikačního čtvrtku byly **konsenzuální způsoby vyřízení trestních věcí**. Se svými příspěvky vystoupili doc. JUDr. Filip Ščerba, Ph.D., vysokoškolský pedagog a vedoucí katedry trestního práva Právnické fakulty UP v Olomouci, a JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D., vysokoškolský pedagog a advokát. Úlohy moderátora se zhostil JUDr. Jiří Mulák, Ph.D. Referát docenta Ščerby byl zaměřen na institut dohody o vině a trestu, resp. na časové období, v němž je možné dohodu sjednat. Poukázal na upřednostnění zásady rychlosti a hospodárnosti trestního řízení oproti zásadě materiální pravdy. Doktor Bohuslav se zaměřil také na institut dohody o vině a trestu, a to optikou rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva. Pozornost zaměřil na otázku *nemo tenetur*, vynucených doznání (či prohlášení viny), práva na obhajobu (nutná obhajoba), porušení zásady presumpce nevinu u tzv. skupinových věcí – viz například stále rezonující rozhodnutí ESLP ve věci *Mucha vs. Slovensko*.

Ačkoli je nový trestní řád v tomto volebním období politicky neprůchodný (psáno v květnu 2023), lze jistě ocenit úsilí, které bylo vloženo do sepisu paragrafovaného znění. Tyto práce však jistě nepadnou tzv. „pod stůl“, protože se aktuálně uvažuje o tom, že by výsledky práce byly použity při některé z dalších (rozsáhlejších) novel trestních předpisů. Ukazuje se však, že není vhodné rekodifikaci trestního práva procesního usměrnat, a to vzhledem k závažnosti a důsledkům trestního řádu.

Lze říci, že proběhlá setkání naplnila svůj hlavní cíl, tedy **upozornila širší odbornou veřejnost na text návrhu nového trestního řádu, a především rozvinula diskuzi**

nad obsahem návrhu nového trestního řádu, a to včetně veškerých změn a novot, které tento návrh přináší, tj. identifikovala **přednosti i úskalí navrhované změny**.

JUDr. Jiří Mulák, Ph.D.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
mulakj@prf.cuni.cz

JUDr. Marta Fleková
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
flekovam@prf.cuni.cz

doi: 10.14712/23366478.2023.38